

foto Hans van den Bos, Bosbeeld.nl

Nederland heeft veel aandacht voor bossen, maar geen specifiek bossenbeleid

Voor veel bosbouwers in Nederland blijft het nog steeds een beetje wennen: Nederland heeft geen zelfstandig bosbeleid meer. Althans, het is niet meer zoals jaren geleden dat er meerdere mensen op het ministerie bezig waren met bos en dat er een Meerjaren Bosprogramma en een Bosbeleidsplan was. Toch is niet alles helemaal weg. Bos is tegenwoordig zelfs een belangrijk onderdeel van internationaal beleid.

— Geert van Duinhoven (journalist)

> IN 2004 NOG SCHREEF het toenmalige ministerie van LNV in een publiëksbrochure: “bosbeleid (plannen en regels voor het bos) is een belangrijke taak van het ministerie van LNV. Het huidige beleid staat in de nieuwe nota: ‘Natuur voor mensen, mensen voor natuur’. De belangrijkste plannen voor bossen zijn, beschermen van het bos, zorgen dat het bos zo veel mogelijk functies vervult en dat het aan de behoeften van mensen tegemoet komt. Daarnaast zijn het aanplanten van nieuw bos en een natuurlijker

bos belangrijk voor het ministerie.”

Er is sinds die tijd veel veranderd: er waait niet alleen een nieuwe politieke wind, ook de visie van de rijksoverheid over verantwoordelijkheid en decentralisatie zijn de afgelopen jaren verder uitgewerkt en uitgevoerd. Van het aparte bosbeleid zoals we dat tot ongeveer 2000 hadden, is weinig meer over.

Sinds die tijd is het bosbeleid ondergebracht in de beleidsnota ‘Natuur voor mensen, mensen voor natuur’ en stuurt het rijk niet meer op

bosaanleg buiten de Ecologische Hoofdstructuur. De bestaande nationale productiedoelstelling is deze nota, mede vanwege de Europese context, losgelaten. Oogst van hout in eigen land, hoewel in omvang beperkt in vergelijking met andere landen, bleef ook volgens de nota ‘Natuur voor mensen, mensen voor natuur’ wel nodig, omdat het niet gewenst is dat de binnenlandse vraag naar hout volledig door het buitenland wordt opgelost en de houtoogst wordt afgewenteld op het buitenland. Ook in

het recentere beleidsprogramma biodiversiteit is deze notie opgenomen. Hout was volgens het toenmalige kabinet een duurzame en hernieuwbare grondstof. Met de nota werd dus de ontwikkeling naar een multifunctioneel bos dat bijdraagt aan economie, ecologie, landschap, toerisme en milieu, verder voortgezet. Formeel is dat de laatste beleidsnota voor natuur, bos en landschap.

Geen sturend beleid

En ook al denken vele bosbouwers misschien met heimwee terug aan die oude tijd, het betekent nog niet dat er op het ministerie geen aandacht meer is voor bos, zo verzekert beleidsmedewerker Ruben Post van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I). In het verleden had de Rijksoverheid allerlei kwantitatieve doelstellingen voor het bos. Dus was vastgelegd hoeveel bos er minimaal moest zijn, hoeveel van de bijgroei er geoogst mocht en moest worden etc. “Die doelstellingen zijn verdwenen, maar dat is een heel bewuste keuze geweest van de opeenvolgende bewindspersonen. Bos is een onderdeel geworden van het natuurbeleid. Maar wat is gebeven, is de notie hoe belangrijk bos is voor Nederland. Bos helpt onze klimaatdoelstellingen te bereiken via het vastleggen van CO₂. Bos is uitermate belangrijk voor de recreatie en bovendien is het bos cruciaal voor het behoud van heel veel biodiversiteit. Het klopt dat het rijk minder sturend beleid voert dan voorheen om er voor te zorgen dat het bos ook daadwerkelijk in stand blijft en dus helpt om deze diverse doelstellingen te halen. Ook andere partijen kunnen hierin een rol spelen.”

Instrumenten uit de Boswet blijven overeind

Volgens Post leert de ervaring dat het ook niet per se nodig is om als Rijk daar nog verder in te sturen. Zeker met de verdere decentralisatie van het beleid naar de provincies, is er voor het Rijk geen noodzaak voor bosbeleid, zegt Post. “De economische functie als onderdeel van het bosbeheer is primair een zaak voor de beheerders zelf. Zij weten als geen ander hoe je ook op lange termijn een zo hoog mogelijk rendement kunt halen uit een bos. Zo gaan we ook met andere economische sectoren om. De andere doelstellingen die we met het bos hebben, liften als het ware vanzelf mee met ander beleid. De recreatiefunctie kunnen we stimuleren door, via de provincies, subsidies te geven voor openstelling. En dan is er uiteraard het hele natuurbeschermingsbeleid waar we ook de bossen mee beschermen. Door de natuur te beschermen, bescherm je over het algemeen ook het bos. Mocht er aanvullend beleid nodig zijn op een specifiek onderdeel of voor ene

specifiek gebied, zijn de provincies daarvoor de geëigende bestuurslaag. Zij weten als geen ander wat er provinciaal speelt en of daar aanvullend beleid nodig is.”

Wel benadrukt Post dat er nog een heel belangrijk element uit het bosbeleid is blijven bestaan, namelijk de Boswet met als kerninstrumenten de meldings- en herbeplantingsplicht. Bij de totstandkoming van het recente voorstel van staatsecretaris Henk Bleker voor de nieuwe Natuurwet, waarover de consultatie zojuist is afgerond en die volgend jaar in de Tweede Kamer behandeld zal worden, was het een discussie wat te doen met de Boswet: integreren in de nieuwe wetgeving of afschaffen? Het werd integreren. Post: “Op zich is dat wel bijzonder, want is het is toch een extra element dat echt is gericht op het in stand houden van bos. De nieuwe Natuurwet gaat daarmee verder dan strikt noodzakelijk om aan de Europese regels voor natuurbescherming te voldoen. Nederland vindt het instrumentarium van de huidige Boswet en daarmee het uitgangspunt dat het areaal bos niet mag krimpen, belangrijk genoeg om op te nemen in het voorstel voor de nieuwe wet.”

‘Positie van bos wordt slechter’

De vraag is nu wat het effect is van het langzamerhand integreren van het bosbeleid in het beleid voor natuur, recreatie en klimaat. Is dat slecht voor het bos of het in stand houden daarvan? Hank Bartelink, voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Bosbouwvereniging KNBV. “Ik denk niet dat we kunnen zeggen dat het bos de afgelopen twintig jaar daar aantoonbaar onder heeft geleden. Wel is het areaal sinds het jaar 2000 gekrompen als gevolg van het omzetten van bos naar heide en stuifzandterreinen. In de nieuwe Natuurwet wordt deze praktijk bestendig. De Natuurwet verzwakt volgens ons de positie van het bos, omdat het bosareaal en de boskwaliteit bij lange na niet zo stringent beschermd zijn als in de Boswet het geval was: herplantplicht en compensatie voor verdwijnen van bos zijn niet adequaat geregeld. Afname van het areaal is daarmee voorspelbaar. Daarnaast zijn er maatschappelijke ontwikkelingen gaande – minder geld, decentralisatie – die maken dat het ontbreken van een nationaal bosbeleid, anders dan voorgaande jaren, nu wel tot ongewenste gevolgen kan leiden. De maatschappelijke, zowel sociaal-economisch als ecologisch baten van bos zullen daardoor afnemen, in de vorm van een lagere houtproductie, een afname van het areaal recreatiegebieden met alle gevolgen van dien en een teruggang in het areaal natuurgebieden. De afgelopen jaren heeft iedereen de mond vol van multifunctioneel bosbeheer, maar als je geen doelstellingen op deze onderwerpen hebt, en dus geen stevige wetgeving, moeten we er van uitgaan dat in

tijden waar weinig geld beschikbaar is, het bos en alle functies die het heeft, het kind van de rekening wordt. In de zin van minder geld voor beheer, minder aandacht voor het maatschappelijk belang van bos in het algemeen. Dit geldt zeker voor de discussies over klimaat en verduurzaming van de houtproductie. Dan is de kans reëel dat de keuzen die lagere overheden en beheerders niet altijd gunstig uitpakken voor het bos en je als overheid dus ook niet altijd je algemene doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, recreatie en klimaat zult gaan halen.”<

redactie@vakbladnbl.nl

Internationale afspraken over bossen

Nederland heeft zich via een aantal verdragen verbonden aan internationale afspraken over de bescherming van bossen. Nederland richt zich volgens staatssecretaris Bleker daarbij in het bijzonder op de verduurzaming van de houtketen door legale en duurzame houtoogst te stimuleren en op de verduurzaming van handelsketens van grondstoffen die bijdragen aan ontbossing (zoals palmolie en soja). Verder benadrukt Nederland het belang van een ‘productievere en efficiëntere landbouw die bijdraagt aan vermindering van de druk op het bosareaal en een goede en duurzame financiering van het bosbeheer, zodat de economische waarde van het bos instandhouding ervan stimuleert’. Dit gaat via een aantal internationaal opererende organisaties en verdragen. Het United Nations Forum on Forests (UNFF) wil het beheer, instandhouding en duurzame ontwikkeling van alle typen bossen bevorderen en de politieke betrokkenheid op de lange termijn versterken. Daarnaast is voor het realiseren van duurzame ketens de Internationale Tropisch Houtorganisatie (ITTO) relevant. Deze organisatie met daaraan een verdrag verbonden, heeft duurzaam beheer van tropische bossen tot doel, naast het bevorderen van de handel in tropisch hout uit duurzaam beheerde bossen. Tot slot is er nog het FLEGT Actieplan van de Europese Unie dat tot doel heeft om de illegaal houtkap en de daaraan verbonden handel tegen te gaan. Centraal in de aanpak staan bilaterale partnershipovereenkomsten tussen de EU en haar lidstaten met de belangrijke houtproducerende landen; deze overeenkomsten moeten waarborgen dat alleen nog maar legaal geproduceerd hout op de Europese markt wordt gebracht. In juni 2011 hebben de ministers van de EU afgesproken om gesprekken te starten over een juridische afspraken over de bescherming van bossen en de duurzame handel in bos.